

## ARHITECTURA PRIN PRISMA DE GEN

Victoria LUNGU, Daniela LUNGU

Universitatea Tehnică a Moldovei

**Abstract:** Arhitectura – unul dintre cele mai influente domenii rămâne a fi dominat de bărbați. Deși numărul de femei-arhitecți a crescut în ultimii ani, diferența de gen totuși încă este prezentă. Capacitățile și autoritatea unei femei arhitect sunt deseori privite în mod negativ, atât de conducere, cât și de clienți. Acestea nu pot lucra și concura în mod egal cu bărbații. Iar rolul social atribuit femeilor le împiedică să avanseze în carieră. Dat fiind subreprezentarea femeilor în domeniul dat, există riscul ca nevoile acestora să fie trecute cu vederea în continuare.

**Cuvinte cheie:** arhitectura, feminitate, egalitate de gen, arhitect, discriminare

Ideea că profesia de arhitect este una doar pentru bărbați rămâne un stereotip al secolului trecut. Astăzi femeile au aceleași drepturi de a aplica la o facultate de arhitectură, iar lucrările lor sunt notate în baza acelorași criterii ca bărbații. Aproape jumătate din studenții la arhitectură o constituie genul feminin. Și totuși unde dispar ele după absolvire? De ce în lume sunt puține femei-arhitecți și de ce încă mai există discrepanța de gen într-un domeniu atât de avansat ca arhitectura?

Statisticile demonstrează o subreprezentare semnificativă a femeilor în domeniul profesional, unde acestea constituie circa 18% din arhitecții licențiați, iar la nivel mondial, doar trei dintre primele 100 de firme de arhitectură sunt conduse de femei. Într-un interviu pentru Big Think în 2007, arhitectul Richard Meier susține că profesia de arhitect este una destul de grea, din perspectiva lipsei timpului liber, a dedicației și angajamentului. Astfel multe femei, după absolvirea facultății de arhitectură, ajung la concluzia că jobul fură prea mult timp liber din viața personală și de familie. Și, în cele din urmă, familia devine mai importantă decât arhitectura. Așa consideră mai mult de jumătate din populația globului. Însă motivul din cauza căruia femeile în arhitectură sunt slab reprezentate este mult mai complex.

Până în 1972 și apariția legii, care interzicea discriminarea pe criteriu de gen în programele educaționale finanțate federal, majoritatea școlilor de arhitectură din SUA refuzau să accepte femeile. Ultimul sondaj major al domeniului a constatat că femeile reprezintă jumătate din absolvenții programelor de arhitectură din această țară, însă doar aproximativ 20% dintre arhitecții licențiați și 17% dintre partenerii sau directorii firmelor de arhitectură. Au existat foarte mulți arhitecți de gen feminin care au avut o mulțime de realizări, însă nu au fost recunoscuți. Doar în ultimii 10-15 ani femeile talentate au început a fi recunoscute. Înainte de aceasta, ele au beneficiat de recunoaștere insuficientă în comparație cu omologii lor de sex masculin. În 1991 Robert Venturi obține premiul de prestigiu în arhitectură Pritzker Architecture Prize pentru proiectul la care a colaborat cu soția și partenera sa de lucru Denise Scott Brown. Contribuția ei însă este trecută cu vederea. În 2013, a fost înaintată o petiție către juriul premiului Pritzker cu propunerea de a oferi premiul și doamnei Denise, care îl merita în mod egal ca și soțul ei. Propunerea însă a fost refuzată. Nu este surprinzător că procentul femeilor din arhitectură scade radical pe măsură ce se deplasează scara spre mai multe poziții superioare și onoruri prestigioase. Mentorii și modelele de sex feminin sunt în număr insuficient. Și, deși femeile ar putea crește în număr în sala de curs, ele sunt slab reprezentate în programele curriculare. Chiar și la ore în cadrul universității, tot despre arhitecții bărbați se discută. Astfel se creează impresia că aportul femeilor în arhitectură nu prea are valoare.

Reiterăm o istorie cunoscută: Un arhitect faimos a vrut să o felicite pe Lina Bo Bardi din Brazilia pentru fabuloasa SESC Pompeia în São Paulo, spunând: "Totul este incredibil de brutal încât aproape că nu-ți vine să crezi că este opera unei femei." Cu alte cuvinte: este atât de bună încât poate „trece” drept lucrarea unui bărbat. Cum ar reacționa un bărbat-arhitect dacă ar fi fost la fel de lăudat pentru capacitatea sa surprinzătoare de a proiecta cu adevărată compasiune și înțelegere umană? Să crezi ceva atât de elegant și empatic încât să nu crezi că a fost făcut de un bărbat?

Într-un interviu pentru The New York Times, Deborah Berke, decan al facultății de arhitectură la Universitate Yale și conducătorul propriei firme, a menționat „Vreau să fiu un bun arhitect care are un impact semnificativ. Nu vreau să fiu cunoscută ca o bună *femeie*-arhitect. Arhitectura trebuie să reflecte lumea pe care o deservește - și asta e toată lumea” (I want to be a good architect who has a meaningful impact. I don't want to be known for being a good *woman* architect. Architecture needs to look like the world it serves — and that's everybody”). Atunci când se abordează discrepanța dintre numărul de arhitecți feminini și masculini, soluția cea mai ușoară este de a crea liste care desemnează femei sau expoziții speciale, interviuri și articole cu arhitecți exclusiv de sex feminin. Deoarece femeile sunt considerate speciale, merită o listă specială. Însă

în pofida tuturor eforturilor de a face ca doamnele arhitecți să se simtă speciale, rezultatul este exact opusul. Dorte Mandrup, arhitect danez, menționase într-un interviu că nu este femeie arhitect, doar arhitect. „Trebuie să încetăm promovarea femeilor arhitecți” (*I am not a female architect. I am an architect. We need to stop promoting "female architects"*).

De ce trebuie să existe o listă „specială” sau un premiu „special” pentru femei? Nu este aceasta o discriminare și inegalitate? Nu pot femeile concura cu bărbații la același nivel? Nu există dovezi că femeile sunt utilizatori sau creatori de arhitectură mai puțin capabili. Dimpotrivă, datele arată că femeile au calificările și scorurile de testare pentru a se alătura subiectelor legate de STEM (Science, Technology, Engineering and Math) și au performanțe bune atunci când o fac. În plus, istoria este plină de mari pionieri, cum ar fi Sophia Hayden Bennett, Marion Mahony Griffin, Lina Bo Bardi, etc. care demonstrează capacitățile femeilor în domeniu. Genul nu este și nu trebuie să fie factorul decisiv. Factorii care descurajează femeile de la participarea la tehnologie sunt de natură culturală și socială. Femeile nu sunt promovate spre poziții de conducere din cauza unei posibile sarcini în viitor, iar șansele de a reveni la job și a lucra la un proiect mai avantajos după concediu de maternitate sunt mici. Acestea se datorează ideii care persistă în societate, conform căreia „jobul femeii este, de fapt, familia” (De exemplu în U.K. femeile-arhitecți sunt plătite cu 25% mai puțin decât bărbații).

Diferența de gen în arhitectură este dăunătoare nu numai femeilor, ci întregii societăți. Femeile sunt văzute adesea mai degrabă în calitate de consumatori decât creatori de arhitectură. Acest lucru are consecințe semnificative, limitând participarea femeilor la procesul de proiectare. Importanța implicării ambelor genuri în arhitectură este mai mult decât corectitudine sau oportunitate (deși acestea sunt și ele importante). Când femeile sunt subreprezentate în domeniul dat, există riscul ca nevoile lor să fie trecute cu vederea, deoarece deciziile de proiectare se bazează pe experiența și părerile numai ale bărbaților. Atitudinea publică trebuie, de asemenea, să se schimbe. Discriminarea vine deseori și din partea clienților care refuză să recunoască abilitățile și autoritatea unei femei. Oare nu e timpul ca societatea să permită bărbaților și femeilor să lucreze - și să concureze - în cadrul acelorași parametri, fiind cunoscuți pur și simplu ca arhitecți buni? Oare când separarea între "arhitecți" și "arhitecți femei" va deveni un concept al trecutului?

Nu profesia de arhitect discriminează; dar rolul social și familial atribuit femeilor le forțează să nu mai practice acest domeniu și să facă alte alegeri pentru carieră. Astfel, numai schimbarea valorilor socio-culturale va duce la creșterea numărului de arhitecți de gen feminin care practică această profesie. Aceasta va duce la un echilibru nu doar în domeniu, dar și în societate.

#### **Bibilografie:**

1. Bodrug-Lungu, Valentina. *The Guide "Gender and Urban Development"*. Faculty of Urbanism and Architecture, The Technical University of Moldova, Chișinău 2017
2. White, Deborah. *Masculine Constructions: Gender in twentieth-century architectural discourse*. The University of Adelaide Library, School of Architecture Landscape Architecture and Urban Design, October 2001
3. Betsky, Aaron. *Building Sex: Men, Women, Architecture, and the Construction of Sexuality*, 1 July, 1995
4. <https://www.dezeen.com/2017/05/25/dorte-mandrups-opinion-column-gender-women-architecture-female-architect/>
5. The New York Times, 15 December 2018  
<https://www.nytimes.com/2018/12/15/opinion/sunday/women-architects.html>